

is dat de middenstanders en de leden van het Instituut elkan- der nog maar in weinig gevallen gevonden hebben. Het werk bij hen stelt geheel andere eischen en de accountant zal bijzon- dere moeilijkheden, of liever moeilijkheden van een bijzonderen aard hebben te overwinnen, terwijl de middenstander over het algemeen maar matig overtuigd is van het nut dat eene admi- nistratie voor hem hebben kan. Men mag echter niet vergeten dat dit laatste hem niet gemakkelijk gemaakt is door de onoor- deelkundige wijze waarop men hem in den regel onderwijs geeft in boekhouden.

Voor al in tijden van crisis, waarin het meer dan anders noodig is tijdig gewaarschuwd te zijn voor dreigende gevaren is eene goede administratie die tevens voor hem te begrijpen is van groot belang en dus tevens van een groot maatschappelijk belang.

Reeds op dien grond zou ik het bejammeren als de leden van het Instituut zich terugtrokken van de belastingpraktijk en deze en daarmee de praktijk onder de middenstanders zouden overlaten aan wie zich maar competent belooft te noemen.

J. H. HAGEMAN

DE JUBILEA VAN „CENTRAAL BEHEER”

Wij hebben binnen korten tijd van bovenstaande instelling de volgende gedenkschriften ontvangen, alle uitgevoerd in groot kwartoformaat:

Wet-Risico 1908—1933, 50 bladz.

Centraal Beheer 1909—1934, 516 bladz.,

Vereeniging De Centrale Landbouw Onderlinge 1909—1934, 269 bladz.,

Vereeniging De Tuinbouw Onderlinge 1909—1934, 232 bladz.

Tezamen meer dan 1000 bladz., waarin, verluet met tee- keningen, platen, en grafieken, van het leven en de ontwikke- ling van „Centraal Beheer” wordt verteld.

Dit groote werk naar het verdient te behandelen is voor dit blad niet mogelijk: en zijn ruimte en zijn aard leenen zich er niet toe. Doch iets niet goed te kunnen doen behoeft niet steeds een reden te zijn het niet te doen en, beginnende met het eerstgenoemde werkje, willen wij hieronder deze uitgaven kort bespreken.

In het onderhoudend overzicht wordt verteld, dat de Wet op het arbeidscontract van 1907, die 1 Jan. 1909 in werking trad, de vraag naar verzekering tegen het risico van de burger- rechtelijke aansprakelijkheid deed toenemen. De Vereeniging van Nederlandsche Werkgevers en de Centrale Werkgevers Risico-Bank hadden het gewenscht geacht hun leden op de hoogte te brengen van de belangrijke gevolgen, die de invoering van de nieuwe wet voor hen zou hebben. Van de zijde der werkgevers kwam de vraag hoe zij zich zouden verzekeren tegen het nieuwe risico, dat hun tegenover hun arbeiders zou worden opgelegd. Het ligt voor de hand, dat men zich afvroeg of door onderlinge verzekering het risico kon worden gedekt. Zoo ontstond het plan om naast de Risico-Bank een vereeniging op te richten, die finantieel geheel onafhankelijk zou zijn en in werking zou moeten treden, zoodra de Wet op het arbeidscontract van kracht zou worden. De Directie der C.W.R.B. richtte 7 Juli 1908 een circulaire over dit onderwerp tot de bij haar aangesloten, waaruit blijkt dat men een ver-zekering van sociaal karakter op zuiver onderlingen grondslag wilde, dat men deze niet wenschte te beperken tot de nieuwe wet, maar dat men het geheele risico der wettelijke aanspra- kelijkheid, voor zoover dat in het B.W. geregeld is, in de verze- kering wenschte op te nemen en dat de Vereeniging geheel naar het voorbeeld van de Risico-Bank zou worden ingericht. Op 28 Dec. kwam de Vereeniging tot stand. Er waren toen

159 leden, uitbetalende een jaarloon van ca. zes miljoen gulden (Uit een bijlage blijkt, dat het aantal aangesloten geregeld toenam en op het eind van 1932 1422 bedroeg). De Directeur der Risico-Bank, Mr. H.P.L.C. de Kruyff, die als de ontwerper der Vereeniging wordt genoemd, werd benoemd tot directeur.

Alvorens over te gaan tot de geschiedenis der 25 volgende jaren worden over de tot standkoming van „Centraal Beheer” eenige inlichtingen gegeven.

„In denzelfden tijd”, zoo lezen wij, „waarin de oprichting van Wet-Risico werd voorbereid, leidde de in de land- en tuinbouwkringen bestaande behoefte aan ongevallenverzekering tot de oprichting van twee organisaties de *Centrale Landbouw- Onderlinge* en de *Tuinbouw-Onderlinge*, die beoogden een vrijwillige ongevallenverzekering voor de land- en tuinbouw- arbeiders op onderlingen grondslag uit te voeren. Bij de tot standkoming van deze beide vereenigingen was de Directeur van de Risico-Bank, de heer *De Kruyff* als adviseur opgetreden en het lag in de bedoeling, dat hij ook de directie zou voeren van de nieuwe vereenigingen, als mededirecteur bijgestaan door een deskundige op het gebied van de toestanden in land- en tuinbouw, den heer *F. E. Posthuma*, tot dusver secretaris van den Algemeenen Nederlandschen Zuivelbond.

Zoowel Wet-Risico als deze beide onderlingen waren dus tot stand gekomen met steun en met voorlichting van de zijde van de Risico-Bank”.

Het lag voor de hand, dat de gedachte rees om zoowel de beide nieuwe vereenigingen als Wet-Risico te doen profiteeren van de ervaring der Risico-Bank door het scheppen van een administratief middelpunt, een centraal lichaam, door hen gezamenlijk gevormd en bestuurd, dat voor alle de administra- tieve, technische, juridische en andere werkzaamheden (bijv. statistiek) zou verrichten. Door deze centralisatie zouden voor iedere onderlinge organisatie de algemeene kosten van adminis- tratie geringer worden, terwijl er tevens gelegenheid zou zijn om ieder onderdeel beter in te richten, dan anders mogelijk zou zijn. Vrees voor verlies van zelfstandigheid der vereenigingen behoefde er niet te zijn. Iedere onderlinge zou haar eigen direc- tie hebben en haar eigen verantwoordelijkheid dragen.

14 Jan. 1909 kwam de Coöperatieve Vereeniging „Centraal Beheer” tot stand. Het personeel van de Centrale Werkgevers Risico-Bank ging in den dienst der Vereeniging over, die ook de exploitatie van het kantoor en de bijkantoren van de R.-B. overnam. Mr. *De Kruyff* voornoemd, werd president- directeur van Centraal Beheer; de heeren *J. P. Holtzschue* en *F. E. Posthuma*, resp. directeur van de Risico-Bank en van de C.L.O. en den T.O., traden als mededirecteuren op.

Wij kunnen hier de geschiedenis van Wet-Risico niet vervol- gen. Dat verbiedt de ruimte. Slechts merken wij nog op, dat het geschrift van vele penteekeningen is voorzien, waarin tal van voorgekomen ongelukken op de wijze van de caricatuur worden voorgesteld, en in bijschriften melding wordt gemaakt van de schade, die door W.R. volledig werd vergoed.

„Centraal Beheer 1909—1934”.

Dit in uitvoering en omvang voorname boek legt voor wie het doorbladert allereerst getuigenis af van den grooten arbeid door den samensteller verricht.

In de eerste 50 bladzijden wordt een overzicht van het ont- staan en de opichting van „Centraal Beheer” gegeven, waarin verschenen de twee werken, in den aanvang reeds genoemd, de schrijver blijk geeft van zijn kennis van de ontwikkeling der sociale wetgeving in ons land in de laatste 50 jaren. Dan volgt, in het tweede hoofdstuk, de geschiedenis der Vereeniging. De schrijver verdeelt haar in drieën: 1909—14, 1914—18, 1918—34. De beide scheidelijnen worden door begin en eind van den wereldoorlog aangegeven.

Wij nemen uit het slot van het eerste gedeelte eenige zinnen over:

„Nadat de minister (Treub) op 23 Dec. 1913 in de „Tweede Kamer een uiteenzetting had gegeven van zijn „plannen ten opzichte van de wijziging, die hij in de „Taalma-wetten wilde aanbrengen en daarbij had gezegd, „dat hij deze mededeeling deed „om vereenigingen en „instellingen in het land gelegenheid te geven om op te „komen tegen enkele daarvan”, achtte de Directie van „Centraal Beheer, na overleg gepleegd te hebben met „de besturen van de Risico-Bank en van de Land- en „de Tuinbouw-Onderlinge, het gewenscht te trachten „nadere inlichtingen te verkrijgen over de details der „regeling en over de plaats, die de particuliere orga- „nisatie bij de uitvoering der verschillende verzekeringen „zouden kunnen innemen Mr. Treub toonde veel „belangstelling voor de door de directie van C.B. ontwik- „kelde denkbeelden Op verzoek van den minister „werd een nota van opmerkingen ingediend. Deze zouden „particulieren instellingen gelegenheid hebben gegeven „zich te ontwikkelen, al was de gedachte samenstelling „van de besturen niet zoo als wij ons deze bij voorkeur „zouden hebben gewenscht Tot openbare behande- „ling hebben deze ontwerpen het niet gebracht. Dit is „wel in hoofdzaak te wijten geweest aan het uitbreken „van den wereldoorlog in 1914”.

Bracht de oorlog een bijna algeheel stilstand te weeg in de plannen der regeering met betrekking tot de normale sociale aangelegenheden, voor C.B. heeft dit beduid het aanbreken van een nieuw tijdperk, waarin de werkzaamheden der Vereeniging zich niet alleen zeer belangrijk zouden uitbreiden, maar waarin zij zich zou gaan bewegen op een terrein, waarvan men bij haar totstandkoming zelfs niet had kunnen droomen. Nu eerst zou zij gelegenheid krijgen te toonen, wat zij als middelpunt van werkgevers-organisaties voor de nijverheid, den land- en tuinbouw en den handel zou kunnen tot stand brengen, en welke belangrijke diensten zij zou kunnen bewijzen. In het tweede gedeelte van het 2de hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de activiteit, die gedurende den oorlog werd ontwikkeld. Een aantal Vereenigingen kwam in verband met den oorlog tot stand, te beginnen met de „Zuivel-Onderlinge” en eindigend met de „Houtimportrisico”.

Het derde gedeelte van het 2de hoofdstuk behandelt het tijdperk 1919—1934.

Gedurende dien tijd kwamen o.a. de „Pensioen-Risico” en de „Vee-Risico”, reeds in 1918 ter hand genomen, na overwinning van verschillende moeilijkheden, tot stand. Zij werden gevolgd door „Ziekte Risico-Vereeniging voor de afdeeling Utrecht van den Metaalbond” en later door de „Federatie van Bedrijfsvereenigingen voor ziekengeldverzekering”. Blijkens een bijlage waren aan het eind van het tijdperk 11 Vereenigingen in Centraal Beheer verbonden.

De belangstellende in de ontwikkeling der sociale wetgeving vindt in de duidelijke uiteenzettingen vele belangrijke gegevens, die wij hier moeten overslaan. De schrijver der sociale geschiedenis van Nederland in het eerste derde der 19de eeuw zal niet kunnen nalaten dit werk te bestudeeren.

Dit geldt echter eerst recht voor het 3de hoofdstuk, waarin de geschiedenis van al de „leden van Centraal Beheer” in totaal 13 vereenigingen, uitvoerig wordt verteld. Wij beperken ons tot het overnemen van een paar gegevens over de laatstgenoemde Vereeniging de „Federatie van bedrijfsvereenigingen voor ziekengeldverzekering”. Deze Vereeniging begon haar werkzaamheden bij het in werking treden der ziekwet, 1 Maart, 1930, en het bleek al dadelijk, dat zij een belangrijke plaats

onder de anderen zou innemen. Niet minder dan 19 der door den minister als dragers van het risico der Ziekwet toegelaten bedrijfsvereenigingen droegen aan de Federatie haar administratie op. Blijkens een bijgevoegde tabel over 1932 bedroeg het aantal behandelde ziektegevallen 157858, het loon 404.745.898, en, op het eind des jaars, de reserves 1.403.537 gulden.

In een 4de hoofdstuk wordt de inwendige organisatie van „Centraal Beheer” beschreven. Wij lezen, dat reeds in 1921 een Power-installatie werd ingevoerd, waardoor groote besparing werd verkregen. Geleidelijk werd daarna de geheele administratie en boekhouding op kantoor machines gebracht, waarbij de elektrische boekhoudmachine synchroon gekoppeld met de elektrische rekenmachine werd ingevoerd. Ook werd een afzonderlijke afdeeling Controle gevormd.

In een slotbeschouwing wordt de vraag beantwoord of C.B. aan de verwachtingen heeft beantwoord. Daartoe wordt in 't kort nog eens samengevat wat werd bereikt.

„Zoolang”, zoo luidt een der laatste alinea's, „er geen „unificatie en vereenvoudiging van onze sociale verzeke- „ringswetgeving is gekomen, zal Centraal Beheer daar- „voor moeten ijveren. In dit opzicht kan dus nog niet „gezegd worden, dat de organisatie het gestelde doel reeds „heeft bereikt. Wij meenen er echter in het voorgaande „in geslaagd te zijn aan te toonen, dat Centraal Beheer „als middelpunt van de propaganda voor het beginsel „van het zelf-doen er in de afgelopen vijf en twintig „jaren veel toe heeft bijgedragen om den weg naar het doel te effenen en dit nader te brengen”.

Het groote werk is, zooals uit den slotzin blijkt, samengesteld door den Heer R. W. van Wieringen, adj. directeur van C.B., dien men in dit werk als een bekwaam stylist leert kennen.

Na het groote jubileumwerk, hierboven in 't kort besproken, verschenen de twee werken in den aanvang reeds genoemd: „Vereeniging De Tuinbouw-Onderlinge 1909—1934” en „Vereeniging De Centrale Landbouw-Onderlinge 1909—1934”, waarin lief en leed dezer beide organisaties gedurende de genoemde 25 jaren worden verhaald. Ook deze boeken zijn van de hand van den heer van Wieringen.¹⁾ Wel mocht de Directie van C.B. aan het eind van het groote werk spreken van de „rijke kennis der organisaties” van dezen heer; de lezer wordt, behalve met bewondering voor die kennis, ook vervuld met ontzag voor de werkkraft en volharding, die noodig moeten zijn geweest voor bronnenstudie en samenstelling. Dat voortdurend een aangename verteltrant wordt bewaard is niet een van de minste verdiensten van al deze werken.

Indien wij ons een bescheiden opmerking mogen veroorloven, dan zou het deze zijn, dat de verdienste van den schrijver van de zijde der Directie wel op uithundiger wijze had mogen

¹⁾ Met uitzondering van het eerste der vier hoofdstukken waarin ieder boek is verdeeld en dat in beide gelijklopend is. Daarin wordt door den oud-directeur der beide organisaties Dr. Ir. V. R. Y. Croesen uitvoerig beschreven wat tot de oprichting der beide vereenigingen heeft geleid. In een bij deze werken ontvangen nota wordt dienaangaande het volgende gezegd:

„De angst, die in de eerste jaren dezer eeuw in land- en tuinbouwkringen bestond, dat ook zij zouden worden belast met een wettelijke ongevallenverzekering naar het model van de Ongevallenwet 1901, uitgevoerd door een Rijksorgaan met al de administratieve gevolgen daarvan en in het bijzonder de indiening in 1905 van een ontwerp Landbouwongevallenwet deed het besluit ontstaan zelf de handen aan den ploeg te slaan en vrijwillig een ongevallenverzekering tot stand te brengen, die den arbeider in het land- en tuinbouwbedrijf de voordeelen van een goed gefundeerde ongevallenverzekering zou geven en aan regeering en volksvertegenwoordiging het bewijs te leveren dat de sociale verzekering door belanghebbenden op eene juiste en allen bevredigende wijze kan worden uitgevoerd”.

worden erkend, dan geschiedde in den slotzin door haar aan het groote werk („Centraal Beheer") toegevoegd, waar zij zich bepaalde tot deze woorden:

„Wat de samenstelling van ons gedenkboek betreft, brengen wij dank aan den samensteller, den Heer „R. W. van Wieringen, die met zijn rijke kennis der organisaties ons onze taak om dit gedenkschrift samen te stellen zeer heeft vergemakkelijkt".

De zin blijft, men duide ons ook deze opmerking niet euvel, ook uit stylistisch oogpunt beneden den eisch, die aan een toevoeging aan het werk van den auteur mocht worden gesteld.

Ons blad leent er zich niet toe om verdere bijzonderheden uit deze gedenkboeken over te nemen, doch voor den man van het vak zijn hier kostbare gegevens verzameld, die als bouwstoffen voor een geschiedenis der sociale verzekeringen van groote waarde zullen blijken. Wij wenschen C.B. met haar succes gaarne geluk en maken den bekwamen penvoerder van haar geschiedenis ons compliment.

C. VERWEY

EXAMEN-VRAAGSTUKKEN

Red.: Drs. ABR. MEY en Drs. J. PAARDEKOOPER

Kartelcontrôle in samenwerking met bedrijfsaccountants.

Vraagstuk 1. 28 November 1933 Examen C.

In het gegeven vraagstuk gaat het principieel om de vraag welke samenwerking tusschen den kartelaccountant en de accountants der aangesloten fabrieken mogelijk is. Het vraagstuk beweegt zich dus op hetzelfde gebied, waarop bij het vorig federatief examen het vraagstuk betrekking had, betreffende den accountant, die een concernbalans moest teekenen en daarbij moest komen tot samenwerking met buitenlandse collega's en met den internen bedrijfsaccountant. Er is echter in het probleem van dit vraagstuk tegenover dat van den concernaccountant het groote verschil, dat in laatstgenoemd geval de verantwoordelijkheid van alle medewerkers de jaarrekening betrof en alle taken dus op een gelijk doel gericht waren, terwijl hier de kartelaccountant en de fabrieksaccountants andere doelstellingen in hun controle hebben.

Uiteraard brengt dit niet met zich dat de kartelaccountant uit hoofde van zijn doelstelling de werkzaamheden gaat doubleeren, die de andere accountants reeds verrichten. Nagegaan zal dus moeten worden in hoeverre de fabrieksaccountants door hun controle voor de onderteekening van de jaarrekening het geheel of een gedeelte van de gegevens, die de kartelaccountant voor zijn opdracht behoeft, reeds onder oogen hebben gehad. Indien zij het geheel reeds onder oogen hebben gehad, dan zal de kartelaccountant voor zijn controle kunnen afgaan op de controle door de fabrieksaccountants uitgevoerd. Dat houdt dus in, dat de fabrieksaccountants hem gegevens verschaffen, die resultante zijn van hun controle. Voor de juistheid daarvan nemen zij de verantwoordelijkheid ten volle op zich, maar daarvan behoudt de kartelaccountant aan zich het verrichten van het beoordeelingswerk, omdat het feit, dat hij zelfstandig de verantwoordelijkheid draagt voor de juistheid van de kartelafrekening, die hij onderteekent, met zich brengt, dat hij ook uit eigen conclusie de juistheid dezer gegevens heeft geconstateerd. Indien nu vaststond, dat alle accountants, die een jaarrekening van een fabriek teekenen, dezelfde opvatting omtrent de werkwijze, die daartoe moet worden gevolgd, hadden als

de kartelaccountant heeft, dan zou de kartelaccountant kunnen volstaan met mee te deelen aan zijn collega's welke gegevens hij noodig heeft en hen te verzoeken hem die gegevens, onder waarborg van hun handteekening voor de juistheid, te verschaffen. Die communis opinio ontbreekt echter. Wil dus de kartelaccountant de zekerheid hebben, dat de constatering van de juistheid van de cijfers, die hem worden opgegeven, voldoet aan de eischen, die naar zijn inzicht moeten worden gesteld, dan zal hij de fabrieksaccountants moeten uitnoodigen tot een overleg omtrent hun arbeidstechniek, althans voor zoover deze in verband met zijn opdracht van belang is. Het moge duidelijk zijn, dat hiermee niet bedoeld wordt, dat de kartelaccountant, die de verschillende verhoudingen in organisatie en administratie van de verschillende gecontroleerde fabrieken niet kent, een arbeidsschablone voor zijn collega's geeft, maar slechts, dat hij zich door de bespreking overtuigt, dat de controletechniek van al zijn collega's terzake van de verstrekte gegevens naar zijn oordeel voldoende is. Dit is een onafwijshbare eisch, omdat er ter zake van de kartelafrekening in het gegeven geval geen sprake is (en ook geen sprake kan zijn) van een verdeelen van verantwoordelijkheid.¹⁾

Bij het overleg, dat terzake van die werktechniek noodig is, zou men, indien de doelstelling van de kartelcontrole op bepaalde punten verdere maatregelen eischt dan voor de controle van de jaarrekening noodig zijn, de fabrieksaccountants kunnen verzoeken deze maatregelen in hun controleplan mede op te nemen, in plaats van dit zelf te gaan doen; dit is gewenscht omdat het meer efficiënt zal zijn. Noodzakelijk is het, omdat het zelf gaan verrichten van dezen arbeid zou leiden tot de consequentie, dat men ook nog andere werkzaamheden, reeds door den fabrieksaccountant verricht, mede moest gaan verrichten om voldoende verband in zijn controle te krijgen.

Dit als principe gesteld zijnde, is dus de vraag: welke gegevens zullen de fabrieksaccountants aan den kartelaccountant moeten verstrekken en hoe zal de kartelaccountant zijn werk hebben in te richten?

Het beoordeelingswerk kan los gemaakt worden van de gegevens door de fabrieksaccountants te verstrekken, doordien men aan de fabrieken zelf opdracht geeft gegevens te verschaffen. Deze kunnen betreffen: wekelijksche afleverstaten, de totaalafleveringen splitsende naar de vier qualiteiten, zoomede productiestaten en voorraadstaten, verder staten van inkoop verwerking en voorraad van grondstoffen en overzichten van rendementcoëfficiënten. Deze gegevens kan de kartelaccountant regelmatig volgen, waarbij hij, gewapend met gedetailleerde standaardcalculatie en gebruik makende van de mogelijkheid van de onderlinge verhouding van de verschillende factoren in de verschillende fabrieken en voorts lettende op de contingents, tot een scherpe beoordeeling van de cijfers kan komen en een indruk kan krijgen omtrent afwijkingen en onwaarschijnlijk-

1) Van verdeelen van verantwoordelijkheid is wel sprake in het geval een in Nederland gevestigde accountant bijv. de controle uitoefent op het hoofdkantoor van een cultuuronderneming, waarvan een in Indië gevestigd collega de ondernemingsadministratie controleert, althans indien in dat geval balans en resultatenrekening van Indië afzonderlijk, met onderteekening van den Indischen accountant, in het verslag worden opgenomen en de hoofdkantooraccountant bij zijn onderteekening daarnaar verwijst. Dit geval is ook anders dan dat van den concernaccountant van het vorige examen, want ook in dat geval werd de verantwoordelijkheid van de buitenlandse accountants niet naar buiten uitgedrukt. Wanneer de verantwoordelijkheid verdeeld is en dit naar buiten is uitgedrukt, kan een overleg over de werktechniek achterwege blijven, omdat elk der collega's zijn eigen verantwoordelijkheid opneemt. Indien één man echter door zijn tekening de geheele verantwoordelijkheid opneemt, ook voor het werk van medewerkende accountants, moet de controletechniek met zijn inzicht overeenkomen.